

COVID-19 HASTALARININ AMELİYAT SÜRECİNDE HEMŞİRELİK BAKIMI VE KORUYUCU YAKLAŞIMLAR

10. BÖLÜM

Ayşegül SAVCI¹

Kevser KARACABAY²

Emel SÜTSÜNBUĞLU³

Burcu YÜKSEL⁴

Yeni Koronavirüs Hastalığı-2019 (COVID-19) hasta sayısının giderek artış gösterdiği bu süreçte tüm dünyada ve ülkemizde sağlık hizmetleri direk etkilenmiş ve bu konuda hızlıca rehberler geliştirilmiştir. Bu bölümde ameliyat olması planlanan COVID-19 hastalarının ameliyat sürecindeki hemşirelik bakımı ve koruyucu yaklaşımlar güncel rehberler ışığında derlenmiştir.

COVID-19 ve Cerrahi

COVID-19 pandemi sürecinde Amerikan Cerrahlar Koleji (American College of Surgeons - ACS), Amerikan Anesteziyologlar Derneği (American Society of Anesthesiologists - ASA), PeriOperatif Kayıtlı Hemşireler Derneği (Association of periOperative Registered Nurses - AORN), Amerikan Hastane Derneği (American Hospital Association -AHA), Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezi

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği AD, aysegul.savci@ksbu.edu.tr ORCID: 0000-0002-9176-7420

² Dr. Öğr. Üyesi, Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği AD, kevser.karacabay@ksbu.edu.tr ORCID: 0000-0001-7559-5377

³ Araş. Gör., Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği AD, emel.sutsunbuloglu@ksbu.edu.tr ORCID: 0000-0002-1363-8471

⁴ Araş. Gör., Kütahya Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği AD, burcu.yuksel@ksbu.edu.tr ORCID: 0000-0002-9681-4505

Yeniden Kullanılabilir Aletlerin Dekontaminasyonu

Araştırmalar koronavirüs ve türevleri metal, cam, plastik gibi yüzeylerde dokuz güne kadar canlı kalabildiğini göstermektedir. Bu virüsler %62-71'lik etanol, %0.5 hidrojen peroksit veya %0.1 sodyum hipoklorit gibi dezenfektanlar ile bir dakika temas etmesi halinde etkisiz hale gelmektedir. Cihazda gözle görülen vücut sıvıları ve kan ürünlerine temas yok ise 1000 ppm (1g/L); var ise 5000 ppm (5g/L) klor içeren dezenfektanda 30 dakika boyunca durdurulmalıdır. Cihazlar kurduktan sonra hava almayacak şekilde paketlenip dezenfeksiyon birimine iletilmelidir (Tingbo, 2020).

Sonuç

COVID-19 şüpheli veya tanımlı hastaların ameliyat sürecinde ve klinik bakım yönetiminde cerrahi hemşireleri önemli role sahiptir. Hemşirelik girişimlerini uluslararası rehberlerin önerileri doğrultusunda planlamalı ve uygulamalıdır.

KAYNAKÇA

- ACS-American College of Surgeons (2020). *COVID-19 and surgical procedures: a guide for patients*. (20/10/2020 tarihinde <https://www.facs.org/covid-19/clinical-guidance/patient-guide> adresinden ulaşılmıştır).
- ACS-American College of Surgeons, ASA-American Society of Anesthesiologists, AORN-Association of periOperative Registered Nurses, AHA-American Hospital Association (2020). *Joint Statement: Roadmap for Resuming Elective Surgery after COVID-19 Pandemic*. (14/10/2020 tarihinde https://www.facs.org/media/files/covid19/joint_statement_resuming_elective_surgery_after_covid19.ashx adresinden ulaşılmıştır).
- Alimoğlu, O. & Erol, C. I. (2020). COVID-19 pandemisi sırasında genel cerrahi uygulamalarına yaklaşım. *Anadolu Kliniği Tıp Bilimleri Dergisi*, 25 (Special Issue on COVID 19), 102-110. Doi: 10.21673/anadoluklin.719805.
- Brindle, M. E. & Gawande, A. (2020). Managing COVID-19 in surgical systems. *Annals of surgery*, 272 (1), e1-e2. Doi: 10.1097/SLA.0000000000003923.
- CDC-Centers for Disease Control and Prevention. Interim Infection Prevention and Control Recommendations for Healthcare Personnel During the Coronavirus Disease 2019 (COVID-19) Pandemic. 15.07.2020. (20/10/2020 tarihinde https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/infection-control/control-recommendations.html?CDC_AA_refVal=https%3A%2F%2Fwww.cdc.gov%2Fcoronavirus%2F2019-ncov%2Fhcp%2Finfection-control.html adresinden ulaşılmıştır).
- Çelik, B. Yasak, K. Turhan Damar, H. Çakır Umar, D. Öğce, F. (2020). Covid-19 salgınında ameliyathane ve vaka yönetimi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 23 (2), 331-342. Doi: 10.17049/ataunihem.728544

- Çelik, S. U. Çetinkaya, Ö. A., Tüzüner, A. (2020). Cerrahi ve COVID-19. Şuayip Yalçın & Ahmet Özet (Ed.), *Kanser ve COVID-19 Pandemisi* içinde (s. 74-82). Ankara: Türkiye Klinikleri.
- Halvachizadeh, S. Teuber, H. Cinelli, P. Allemann, F. Pape, H. C. & Neuhaus, V. (2019). Does the time of day in orthopedic trauma surgery affect mortality and complication rates?. *Patient safety in surgery*, 13 (1), 1-8. Doi: 10.1186/s13037-019-0186-4
- Hojaj, F. C., Chinelatto, L. A., Boog, G. H. P., Kasmirski, J. A., Lopes, J. V. Z., & Sacramento, F. M. (2020). Surgical Practice in the Current COVID-19 Pandemic: A Rapid Systematic Review. *Clinics*, 75, e1923. Doi: 10.6061/clinics/2020/e1923.
- IASC-Kuruluşlararası Daimî Komite Acil Durumlarda Ruh Sağlığı ve Psikososyal Destek Referans Grubu (2020). *Ara Bilgilendirme Notu COVID-19 salgınının ruh sağlığı ve psikososyal etkenler açısından ele alınması Versiyon 1.5.* (14/10/2020 tarihinde <https://interagencystandingcommittee.org/system/files/202003/IASC%20Interim%20Briefing%20Note%20on%20COVID19%20Outbreak%20Readiness%20and%20Response%20Operations%20-%20MHPSS%20%28Turkish%29.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
- Joint Commission (2020). *Preventing nosocomial COVID-19 infections as organizations resume regular care delivery.* (14/10/2020 tarihinde <https://www.jointcommission.org/resources/news-and-multimedia/newsletters/newsletters/joint-commission-online/june-3-2020/preventing-nosocomial-covid19-infections-as-organizations-resume-regular-care-delivery/> adresinden ulaşılmıştır).
- Kamer, E. & Çolak, T. (2020). COVID-19 ile Enfekte Bir Hastasının Operasyona İhtiyacı Olduğunda Ne Yapmalıyız: Cerrahi Öncesi, Cerrahi Sırası ve Cerrahi Sonrası Rehberi. *Türk J Colorectal Dis*, 30, 1-8. Doi: 10.4274/tjcd.galenos.2020.2020-3-7
- Karaca, A. S. Özmen, M. M. Uçar, A. D. Yastı, A. Ç. & Demirer, S. (2020). COVID-19'lu hastalarda genel cerrahi ameliyathane uygulamaları. *Turkish Journal of Surgery*, 36 (1), 6-10. Doi: 10.5578/turkjsurg.202002
- Odor, P. M. Neun, M. Bampoe, S. Clark, S. Heaton, D. Hoogenboom, E. M. ... & Kaming, D. (2020). Anaesthesia and COVID-19: infection control. *British Journal of Anaesthesia*, 125 (1), 16-24. Doi: 10.1016/j.bja.2020.03.025.
- Peng, P. W. Ho, P. L. & Hota, S. S. (2020). Outbreak of a new coronavirus: what anaesthetists should know. *British Journal of Anaesthesia*, 124 (5), 497-501. Doi: 10.1016/j.bja.2020.02.008.
- Sarıgül Ordin, Y. Karayurt, Ö. (2020). COVID-19 hastalarının ameliyat olması gerektiğinde ne yapmalıyız? Ameliyat öncesi ve sonrası bakım. Ayla Gürsoy (Ed.), *Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği ve COVID-19* içinde (s. 64-70). Ankara: Türkiye Klinikleri.
- T.C. Sağlık Bakanlığı (2020). *COVID-19 Kişisel Koruyucu Ekipman Giyme Çıkarma Talimatı.* 14.05.2020. (14.10.2020 tarihinde <https://khgmstokyonetimidb.saglik.gov.tr/TR-64691/covid--19-kisisel-koruyucu-ekipman-giyme-ve-cikarma-talimatı.html> adresinden ulaşılmıştır).
- T.C. Sağlık Bakanlığı (2020). *Sağlık kurumlarında çalışma rehberi ve enfeksiyon kontrol önlemleri.* 24.07.2020. (14.10.2020 tarihinde <https://covid19.saglik.gov.tr/Eklen-ti/39076/0/covid19saglikkurumlarindacalismarehberiveenfeksiyonkontrolonlemleripdf.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
- TARD-Türk Anesteziyoloji ve Reaminasyon Derneği (2020). *COVID-19'lu Hasta Yönetimi.* 18.03.2020. (14.10.2020 tarihinde <https://www.tard.org.tr/haberler/1529> adresinden ulaşılmıştır).

- Ti, L. K., Ang, L. S., Foong, T. W., & Ng, B. S. W. (2020). What we do when a COVID-19 patient needs an operation: operating room preparation and guidance. *Canadian Journal of Anesthesia*, 67 (6), 756-758. Doi: 10.1007/s12630-020-01617-4.
- Tingbo, L. (2020). *Handbook of COVID-19 Prevention and Treatment*. Zhejiang, China: Zhejiang University School of Medicine. (14.10.2020 tarihinde https://esge.org/documents/Handbook_of_COVID-19_Prevention_and_Treatment.pdf adresinden ulaşılmıştır).
- Türe, H. Çelebi, Ş. Aytaç, E. Tuğluoğlu Kuşdemir, A., Ekici, B., Oğuz, A., et al. (2020). COVID-19 Tanılı ya da Şüpheli Hastaların Preoperatif Hazırlığı ve Ameliyathane Yönetimi. *Journal of Anesthesiology and Reanimation Specialists' Society*, 28(3), 137-149.
- Wax, R. S. & Christian, M. D. (2020). Practical recommendations for critical care and anesthesiology teams caring for novel coronavirus (2019-nCoV) patients. *Canadian Journal of Anesthesia*, 67, 568-576. Doi: 10.1007/s12630-020-01591-x
- WHO-World Health Organization (2020). *Coronavirus disease (COVID-19) advice for the public: When and how to use masks*. 5.08.2020. (14.10.2020 tarihinde <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/advice-for-public/when-and-how-to-use-masks> adresinden ulaşılmıştır).
- Wong, J. Goh, Q. Y. Tan, Z. Lie, S. A. Tay, Y. C. Ng, S. Y., & Soh, C. R. (2020). Preparing for a COVID-19 pandemic: a review of operating room outbreak response measures in a large tertiary hospital in Singapore. *Canadian Journal of Anesthesia*, 67 (6), 732-745. Doi: 10.1007/s12630-020-01620-9
- Wu, C. N. Xia, L. Z. Li, K. H. Ma, W. H. Yu, D. N. Qu, B. ... & Cao, Y. (2020). High-flow nasal-oxygenation-assisted fiberoptic tracheal intubation in critically ill patients with COVID-19 pneumonia: a prospective randomised controlled trial. *British Journal of Anaesthesia*, 125 (1), e166-e168. Doi: 10.1016/j.bja.2020.02.020
- Zhao, S. Ling, K. Yan, H. Zhong, L. Peng, X. Yao, S. ... & Chen, X. (2020). Anesthetic management of patients with suspected 2019 novel coronavirus infection during emergency procedures. *Journal of cardiothoracic and vascular anesthesia*, 34 (5), 1125-1131. Doi: 10.1053/j.jvca.2020.02.039